

LA DISTRACCIÓ DE FER LLETRES

«Lluís Guarner, de la literatura i altres solituds»

Lluís Guarner ha estat guardonat recentment amb el premi Sanchis Guarner de la Diputació de València, al conjunt de la seua obra literària. Del seu camí compartit amb la vida i la literatura ens parla llargament, en aquest primer temps de tardor.

Vicent Berenguer/Carles Gàmez

Podia haver estat un d'aquests professors als quals col·locàvem trossos de guix en les butxaques de la jaqueta mentre intentava, infructuosament, ensenyar-nos l'art de la mètrica, amb la indiferència de tota la classe, llevat de la primera fila, que seguien avorrits l'explicació. No sabem quina haurà estat l'*entente* que al llarg dels anys de docència ha mantingut Lluís Guarner amb els seus alumnes, però és possible que més d'un alumne haja «descobert» la seua vocació literària en algun dels innumerables cursos que ha fet al llarg de la seua vida.

Des del finestral-pantalla de la seua casa s'obri una visió cinemascop de la ciutat de València, amb les grans magnòlies de la Glorieta i el barroccó de la Caixa d'Estalvis en primer pla; al fons, retallant-se, un perfil adulterat on es barregen gratacels i torres. La casa, malgrat la modernitat exterior, té tot aquest aire de despatx museístic a punt de ser acordonat i cobrir-se de la pols solemne, aquests *bouquet* tan característic de tota escenografia del passat.

Només un cert desordre vital de llibres i papers amuntegats fa desaparèixer aquesta primera visió, i ens situa en un espai, pam a pam viscut, rebuscat, escodrinyat, vigilat molt a prop per una espècie «d'altar» presidit per un bust del poeta Querol.

En un angle del despatx, alineats honoríficament, desfilen els retrats de Verdaguier, San Juan de la Cruz, Victor Hugo, Verlaine, Baudelaire,

JESUS CISCAR

«Escriu perquè això em distrau».

JESÚS CISCAR

«M'agradaven les falles quan eren una festa popular. Ara, això de desfilar com un exèrcit...»

Heine i Musset, noms als quals ha dedicat llargues hores d'estudi, acurades traduccions.

Suposem que el seu nom figurarà en més d'una agenda d'il·lustríssims de la ciutat; amb els seus vuitanta-tres anys de segle vint, possiblement més d'un haurà tingut la temptació de convertir-lo en una espècie de relíquia literària sobre la qual es van depositant mencions i medalles. Si n'hi ha, feliçment, han estat substituïdes per una decoració més càlida, feta de gravats, quadres, i un gran fons bibliogràfic, que espera donar en un futur a la també futura biblioteca nacional valenciana.

Mentrestant, es dedica a allò que ha fet tema central de la seua tasca investigadora: la Renaixença al País Valencià, i els seus dos poetes centrals, Llorente i Querol. Si és veritat que al llarg de la seua vida els grans escriptors s'han passat escrivint «la mateixa novel·la, el mateix poema», en Lluís Guarner, aquesta relació literària amb els dos poetes de la Renaixença s'ha traduït en un dels *menage a trois* més fructífers de la nostra literatura contemporània.

Lluís Guarner, que va descobrir en un moment de la seua adolescència que s'estimava més recórrer els carrers i les places de la nostra ciutat, acompanyant el canonge Sanchis Sivera, que passejar per l'Albereda, no es deixa atrapar fàcilment pel record nostàlgic i enyoradís, encara que la «vella memòria» a voltes li gaste al-

guna mala passada, canviant-li noms i dates del seu lloc reservat. La ironia acumulada al llarg d'aquests anys, junt amb una certa sorna local, li ha possibilitat poder contemplar aquesta part de la realitat amb prou lucidesa, a una edat on és normal acabar cedint el nom a un carrer o sent president honorífic de ves a saber què.

Fa ben pocs dies, Lluís Guarner ha estat proposat, entre altres personalitats, per a formar part del Consell de Cultura de la Generalitat valenciana. Coses que poden passar a un bon home que «no llig els periòdics de València».

Amb una vida de bona salut i molt de profit, segurament, ara, podrà enriquir amb el seu bagatge lentament poat i treballat «les altes instàncies valencianes», les quals han de fer funcionar o afavorir el clima escaient perquè hi haja més treball en els afers culturals del país.

Això té un cert pintoresquisme, ja que es tracta d'un home amb més de 125 llibres publicats, indistintament en català o castellà, però pocs coneguts —ignorem si llegits—. «No és la culpa meua, això em deixa indiferent, perquè jo m'ho he passat molt bé fent-los».

Poesia, algunes novel·les curtes, monografies, traduccions d'Heine, Musset, Verlaine, Baudelaire, etc, i nombrosos estudis literaris constitueixen el quefer d'aquest autor que mai no s'ha sentit jubilat. Actual-

ment està capficat en l'obra completa de Querol, que comprén quatre volums, en curs de publicació. Querol, Llorente i tota la Renaixença són per a ell una temàtica apassionada, «perquè, abans del segle XIX, ¿què hi havia? *Unos señores dependientes de Madrid*. No tenien ni idea, parlaven de dialecte... badaven. Però som un poble que no té preparació, que no estudia la seua història, i encara pitjor, aquest poble segueix. Hi ha gent encabotada que això és bo. És terrible».

Guarner té uns criteris ben repensats i contrastats i patits al llarg dels anys, perquè ha viscut sempre atent a la realitat valenciana, tant si vivia a València com si era fora. «Desgraciadament, han durat massa aquells temps de jocs florals amb *palmitos* de ploma, on l'aristocràcia sols volia lluir-se, anar a la fira i ballar amb la reina dels jocs. I la reina aquesta, segons he llegit jo, a la pregunta de la premsa '¿Le gusta la poesia?' responia: Ay, yo no entiendo el valenciano».

Sobre la ciutat de València hi ha un rosari de lamentacions. Podem imaginar Guarner com un més dels personatges literaris que han recorregut la ciutat donant-ne notícia. Li agrada València, però també hi veu moltes coses que el deixen indiferent, si no l'irriten.

—¿Li agraden les falles?

—«Doncs, no. M'agradaven quan

eren una festa popular, però allò de formar les llauradores com si fossen un exèrcit... què voleu que us diga, van al pas de l'oca. Ja no les veig».

Des del seu àtic es contempla, als peus, la vista de la Glorieta; aquest lloc mateix que ara ocupa un modern edifici de considerable altura va ser ocupat per un convent i un quarter d'artilleria, on precisament ell féu el servei militar «pujar a cavall i totes aquelles coses». Tot açò, que era despoblat, ara és cèntric, però el centre és la plaça de la Reina, i el carrer Campaners, on comença el carrer de la Mar. En aquell va nàixer, «al número set, però ara ja no hi ha carrer, hi ha un pal que diu: Prohibido el paso».

Ell ha vist fer i desfer la ciutat i, tal volta, ara, gronxat pel ventijol d'octubre, pense que aquest cel que tan canviant ha vist continua sent vida i eternitat. Veritablement, aquesta vesprada d'octubre, de casa seua estant, hi ha «Recança de tardor».

—¿Ara tenim una classe política?

—Lizondo, Pom-Pom i Tedy.

No s'ho ha pensat gens i respon amb un desimbolt bon humor que vol

fer-nos còmplices de l'obvietat. «Tenen molta gràcia —afegeix— i habilitat per a caçar vots. Quin desfici més gran». Molta és l'admiració que li causen els especimens polítics, ara i abans, «encara que resulta que darrere d'aquests sempre hi ha els grossos, que no donen la cara, i, si hi ha bufetades, ho arpleguen els Lizondos, com en l'època dels blasquisme, que era un escàndol darrere l'altre, Blasco pactava amb l'ajuntament, amb els conservadors... Al Cabanyal, quan deien que venia Blasco, tancaven amb pany i clau per por que no els pegassen un tir; sabia que hi havia moltes beates que tenien molta por. D'altre costat, Llorente reconeixia la unitat de la llengua, ho reconeixia clarament, al remat, ja hem vist com ha rodat tot açò».

—¿Per què ha pesat tant el provincialisme?

—«Perquè els mediocres juguen a fer l'ase, això ha estat sempre igual: senyors fantasmons que van a les processons amb el ciri»... Molts episodis de la vida d'aquest catedràtic de Literatura evoquen un temps que ha estat com el d'ara, atabalat, però també hi ha elements que han donat

JESUS CISCAR

un cert dinamisme i varietat a la ciutat. A la València republicana als cafés Lion d'Or, actual Belles Arts, i El Siglo, plaça la Reina, «amb cambrers amb esmòquing a l'antiga usança», es formaven unes assídues tertúlies, amb discussions que podien arribar de l'amabilitat més serena a l'acalo-

BATLIA

LA TARDOR COMENÇA ARA, QUAN BATLIA IX AL CARRER

Segon número, el de la TARDOR, de venda en els quioscs i llibreries

Queda amb ella. És una revista ben informada, elegant i parla la teua llengua.
Atén la seua cita per al 86.

BUTLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ «BATLIA»

Cognoms i nom

Població Carrer

Número Telèfon

Desitja subscriure's a la revista «BATLIA» per un any a partir de la data, import, 600 pessetes, que farà efectiu mitjançant:

Domiciliació bancària

Taló nominatiu

Banc o caixa d'estalvis

Carrer o plaça número

Població Districte Província

Distingits senyors: Els pregue d'atendre, amb càrrec a la meua cartilla/compte corrent número, el rebut que per al cobrament els presentarà la revista «BATLIA».

Signatura

Adreça: Servei de Publicacions. Corona, 36.

«Llorente reconeixia clarament la unitat de la llengua; al remat, ja hem vist en què ha acabat tot.»

JESÚS CISCAR

rament més insòlit; per allí passà Miró, Gerardo Diego, Gil Albert i altres. Lorca va ser-hi en una ocasió en què visità València, amb la seua companyia La Barraca. «El portà Rafael Duyos, que se'n féu amic. L'eloqüència de Lorca va fer callar a tots, però, després, es van pegar els uns amb els altres».

Potser això s'acosta a la cita que en un dels seus llibres Lluís Guarner fa de l'italià Edmond d'Amicis, en un

viatge seu del segle passat a València, on diu que «té justa reputació de ciutat turbulenta, lluitadora, instigadora de guerres civils i més desitjosa de l'olor a pólvora que no del perfum dels seus horts de tarongers».

—¿Coneixeu Miguel de Molina?

—«Ah, això és posterior a mi. Això és l'època posterior a la República, sé que feia varietés i aquelles coses... Se'n va anar a Buenos Aires, i va guanyar molts diners.»

Evocant aquells temps, amb un llibre homenatge de Gil-Albert a les mans, apareixen fotografies de «Juanito» i, a la vista d'una foto, del poeta Pla i Beltran, eixint de la presó amb una gramola sota el braç i un farcell a l'altre, recorda uns versos d'aquest poeta, recentment exhumat: «He de cagarme en Dios/cuando los rayos de la aurora/den boletines de trabajo».

grafia i la seua història, és un tema sobre el qual descabdella records, nostàlgies i vivències, que en molts casos han quedat reflectits en els llibres; en altres són fets efimers. Però, en tot cas, València, «una ciutat agradable on es coneixia tot el món», és sempre un pols vital; l'altre serà Benifairó de Valldigna, poble d'estiueigs i refugi, també, molt estimat, on cada volta queden menys amics, i que per tant ja no sovinteja.

La vida de catedràtic el féu rodar per tot l'estat. A Algesires va aprofitar per veure tota Andalusia i va anar sovint al Marroc per conèixer tots aquells ambients que tant li van agradar. Tot i que gaudeix d'un bon estat de salut, el gran cos, força corpulent malgrat l'edat, avança amb la lògica dificultat dels anys pels seu gabinet, reblit de llibres i periòdics —pràcticament no hi ha dues cadires buides on poder seure—, sense més problemes que una poca prudència, que no seria la d'aquells anys andalusos, o sí, quan s'embarcava d'Algesires a Gibraltar, per fer contraban, una activitat divertida, extraescolar, «ja que tot el món fumava tabac ros, traficàvem».

Amant de la seva terra, del país, ha viatjat per totes les contrades, cosa que ha quedat reflectida en la seua obra.

—¿Té especial predilecció per algunes comarques del País Valencià?

—No especialment, però veig que Alacant és un apèndix, digueu el que digueu. Quan va començar el primer boom «del veraneo», hi havia el «tren botijo» de Madrid, per anar a les platges. Li deien així perquè duien una botigeta penjada a la finestra, perquè refrescàs. Agafava tota la pols i la carbonissa. Alacant és boniqueta, diuen que volen «mucho a su tierra», però res més, ho diuen en castellà. Castelló és més assequible, més paregut a València, més valencianista que València moltes vegades. A Alacant em sent més foraster; és ple de senyorets amb coll de corbatí. No obstant això, tenia un gran amic a Alacant, Gabriel Miró. El pobre es va morir. També vaig conèixer Azorín.

És l'hora del comiat, deixem aquest «aristòcrata de les lletres» davant la mirada del seu retrat, el retrat d'un home jove que li féu un Eusebi Sempere, realista i pre-cinètic. Diu Guarner que li agradaria que el recordassen com un home «que fa versos perquè es distrau i escriu perquè s'entreté». Potser aquest és un bon final. □

—¿Vostè és molt creient?

—Vaig estudiar als jesuïtes, i això moltes vegades és prou perquè se'n torne arrere, però sóc un home que respecta la religió, i prou.

Manifesta que ja és estrany que avui dia encara haja de ser notícia que quan alguna persona, polític o no, fa una broma o alguna reflexió sobre la religió o l'església, s'incomode la gent de sempre.

La ciutat de València, la seua geo-